

# Rondom Dalfsen

55

Een uitgave van de Historische Kring Dalfsen

april 2006



*Eén missie te veel  
De Dalfser familie Bruins  
Riviergezicht op Dalfsen  
75 Jaar Soli Deo Gloria*



## Historische Kring Dalfsen

### Adres

Historisch Centrum Dalfsen  
Beatrixgebouw, Ruitenborghstraat 56,  
7721 BE Dalfsen, tel. 0529 436611  
[www.historischekringdalfsen.nl](http://www.historischekringdalfsen.nl)

Hier vindt u ook het trefwoordenregister

### Erelid

Ab Goutbeek

### Bestuur

#### Voorzitter

Hans de Boer, Gerner Es 6,  
7722 RX Dalfsen, tel. 0529 431385  
e-mail [hansdeboer@zonnet.nl](mailto:hansdeboer@zonnet.nl)

#### Vice voorzitter

Ab Goutbeek, Ruitenborghstraat 27,  
7721 BB Dalfsen, tel. 0529 431481

#### Secretaris/Secretariaat

Diny van der Beeke-Dijk,  
Gentiaan 2, 7721 HB Dalfsen,  
tel. 0529 432318,  
e-mail [vanderbeeke@planet.nl](mailto:vanderbeeke@planet.nl)

#### Penningmeester

Anton Prins, Albert Schweitzerstraat 9,  
7721 HC Dalfsen, tel. 0529 431499,  
e-mail [aprin@ncrvnet.nl](mailto:aprin@ncrvnet.nl)  
Rabobank Dalfsen-Hasselt: rek. nr. 31.28.94.260

#### Leden

Hans Aalders, tel. 0529 433684  
Harrie Booisma, tel. 0529 432088  
Anton Peters, tel. 0529 432921  
Jan Wijnberger, tel. 0529 433201

## Tijdschrift *Rondom Dalfsen*

### Redactie

Henk van der Beeke, Gentiaan 2,  
7721 HB Dalfsen, tel. 0529 432318,  
e-mail [vanderbeeke@planet.nl](mailto:vanderbeeke@planet.nl)  
Grada Bruggeman-Zweerts,  
Nieuwe Uitleg 50, 7721 BN Dalfsen  
tel. 0529 431825, e-mail [grajo@hetnet.nl](mailto:grajo@hetnet.nl)  
Gerrit van der Kolk, Ruitenborghstraat 68,  
7721 BE Dalfsen, tel. 0529 431727  
Rien van Santen, Meidoornlaan 18,  
7721 EZ Dalfsen, tel. 0529 432253  
e-mail [mjpvansanten@hetnet.nl](mailto:mjpvansanten@hetnet.nl)

### Lidmaatschap

De kosten van het lidmaatschap van de  
vereniging Historische Kring Dalfsen bedragen  
€ 11,50 per jaar (automatische betaling; in geval  
van betaling per acceptgiro € 12,50 per jaar ivm  
inningskosten), waarvoor u drie nummers van  
*Rondom Dalfsen* ontvangt. Banknr.: 312894260

### Abonnement

Een abonnement op *Rondom Dalfsen*  
kost € 14,00 voor drie bladen.  
Losse nummers kosten € 5,-

### Opzegging

Wanneer een opzegging de administratie  
niet vóór 1 november heeft bereikt, wordt het  
lidmaatschap/abonnement automatisch voor  
één jaar verlengd.

### Leden- en abonnementenadministratie en verkoop losse nummers

Anton Peters, Westerstraat 19,  
7721 DA Dalfsen, tel. 0529 432921.  
Reeds verschenen nummers, voorzover nog  
beschikbaar, zijn op aanvraag leverbaar en  
worden met een acceptgirokaart toegezonden.

april 2006, 19de jaargang nr.1 / *Rondom Dalfsen* 55  
oplage: 1250 exemplaren  
vormgeving/opmaak: Paulien Tempelman, Dalfsen,  
e-mail [info@pauliendesign.nl](mailto:info@pauliendesign.nl), [www.pauliendesign.nl](http://www.pauliendesign.nl)  
druk: Sonodruk, Heino  
ISSN 0922-3541

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden  
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande  
schriftelijke toestemming van de redactie.

Ofschoon iedere poging ondernomen is om de volgens de au-  
teurswet rechthebbenden van het in dit tijdschrift opgenomen  
illustratiemateriaal op te sporen, is dit in enkele gevallen niet  
mogelijk gebleken.

In het onderhavige geval zou de redactie graag bij voorbaat  
excuses willen aanbieden voor elke onrijwillige inbreuk op het  
auteursrecht en de rechthebbenden willen verzoeken contact  
op te nemen met de redactie.

De ondertekende artikelen zijn voor verantwoording van de  
desbetreffende auteur.

## Werkgroepen

### Werkgroepen van de Historische Kring Dalfsen en hun contactpersoon:

#### Boerderij- en veldnamenonderzoek:

Henk Haverkamp, tel. 0529 434119

#### Genealogie:

Joke Wesselink-van Eerbeek, tel. 0529 432732

#### Groepsfoto's

Rix Pasman-Jans, tel. 0529 432584

#### Fotoarchief Dalfsen

Jan Rosink, tel. 0529 431383

#### Werkgroep '39 - '45:

Jan Sievers, tel. 0529 401846

#### Historische Werkgroep Oudleusen:

Willie van Oenen-Bouwhuis, tel. 0529 471242

#### Streektaal:

Henk van 't Zand, tel. 0529 431226

#### Dalfser dialect:

Wim van Leussen, tel. 0529 433888

#### Digitalisering:

Gert Klomp, tel. 0529 431944

#### Documentatie Krantenarchief:

Alie Nijland-Bartels, tel. 0529 431886

## Met dank aan

Antennebureau Laarman  
Ardesch  
Bouwbedrijf Bongers  
Bouwbedrijf Van Pijkeren BV  
Bruna Schuurman  
Dierenartsenpraktijk Dalfsen  
Dwars Schoenen  
Fokkens BV, Automobielbedrijf  
Foto Cambier  
Gjaltema Makelaardij en Assurantien  
Goudzwaard makelaardij  
Hoveniersbedrijf Bisschop  
Kaasfabriek Salland  
Kleinmeulman Mode,  
mode en jeans voor haar  
Landbouwmechanisatie-Loonbedrijf  
Van Leussen BV  
Novon Schoonmaak Zwolle  
Rabobank Dalfsen-Hasselt  
Schoemaker kantoor/kommunikatie  
SPODA (Stichting Sport en  
Cultuursponsoring)  
Stegeman juwelier en opticien  
Trendfood  
Ubink Sportvelden  
Univé 'De Onderlinge' verzekeringen  
Dalfsen  
Van Wijnen Bouw  
Veltien Antieke Klokken  
Voortman Dalfsen BV  
Wijnberger BV mannenmode

## Verkoopadressen

Primera kantoorshop Dalfsen BV  
Bruna Schuurman, Dalfsen

**Alle foto's zonder vermelde herkomst behoren tot  
de collectie van het Historisch Centrum Dalfsen**

## Inhoudsopgave

Eén missie te veel 1145  
*Jan F. Sievers*

Het wel en wee van de  
Dalfser familie Bruins 1149  
*H.J. Bruins*

Middenpagina 1152-1153  
Riviergezicht op Dalfsen ±1850

Riviergezicht op Dalfsen 1154  
*Ab Goutbeek*

75 Jaar Soli Deo Gloria 1158  
*Anton Prins*  
*Jan Holsappel*

Opnieuw in beeld 1161  
Soli Deo Gloria ±1938

Verleden en Heden 1162  
"Stöltenberg" achter de toenmalige  
Openbare Lagere School  
(nu groepspraktijk huisartsen)

### Foto's omslag, vlnr:

*Vaandel S.D.G. 1938*

*Riviergezicht op Dalfsen ±1850*

*Vlieger Ben Jolliffe*

## Openingstijden van het Historisch Centrum Dalfsen

### Maandag:

09.30 - 12.00 u. *Werkgroep '39 - '45* (elke wk)

19.00 - 21.30 u. *Werkgroep Streektaal Dialect* (oneven wk)

*Werkgroep Dalfser Dialect* (oneven wk)

*Werkgroep Boerderij- en*

*Veldnamen* (even wk)

### Dinsdag:

09.30 - 12.00 u. *Redactie Rondom Dalfsen* (oneven wk)

*Werkgroep Documentatie* (even wk)

*Krantenarchief*

19.00 - 21.30 u. *Werkgroep '39 - '45* (elke wk)

*Werkgroep Groepsfoto's* (even wk)

### Woensdag:

09.30 - 12.00 u. *Fotoarchief Dalfsen* (elke wk)

*Werkgroep Documentatie* (oneven wk)

*Krantenarchief*

### Donderdag:

09.30 - 12.00 u. *Werkgroep Digitalisering*

19.00 - 21.30 u. *Werkgroep Oudleusen* (even wk)

*Werkgroep Groepsfoto's* (even wk)

*Werkgroep Genealogie* (oneven wk)

### Vrijdag:

09.30 - 12.00 u. *Werkgroep Genealogie* (elke wk)

*In juli en augustus alleen geopend op: maandagmorgen en  
dinsdagavond. Kijk ook op [www.historischekringdalfsen.nl](http://www.historischekringdalfsen.nl)*

# Eén missie te veel

Jan F. Sievers

*Deze bijdrage is een schets van de levensloop van één van de tijdens de Tweede Wereldoorlog in Dalfsen gesneuvelde geallieerde vliegers. Aangezien de lotgevallen van omgekomen vliegers enigszins vergelijkbaar zijn, is dit verhaal over één van hen bedoeld als een eerbetoon aan alle 25 Britse, Australische, Canadese, Amerikaanse en Belgische vliegers 1) die in onze gemeente hun leven verloren in de strijd tegen de Duitse terreur en onderdrukking. Voor de vrijheid die 60 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog door velen als vanzelfsprekend wordt beschouwd, was hun hoogste offer nodig.*

Dat dit artikel over RAF 2) adjutant Jolliffe kon worden geschreven is te danken aan zijn vrouw en zijn zoon die hieraan hun volledige medewerking hebben gegeven; aan hen is veel dank verschuldigd.

Dit verhaal mag niet eindigen op de dag dat Jolliffe's leven in Dalfsen op 20 oktober 1943 werd afgebroken. Het is niet volledig als er geen aandacht zou zijn voor wat deze beide mensen en alle andere nabestaanden van "onze" gesneuvelde geallieerde vliegers hebben moeten doormaken .

Charles Benjamin Jolliffe werd geboren in Thornton Heath, een plaats op 3 km afstand van Croydon in zuidoost Engeland op 25 september 1912. Hij volgde met goed resultaat middelbaar onderwijs, was een enthousiast padvinder, speelde in een voetbalelftal en was lid van een gymnastiekvereniging. Ben zag zijn toekomst in het onderwijs en studeerde hiervoor, toen hij werkzaam was bij een bouw-firma, één dag in de week. Als gelovig mens was hij ook actief in de kerk en zong solo in het kerkkoor van zijn woonplaats. Daar trouwde hij in het voorjaar van 1938 met Greta Ratcliffe; hun eerste kind werd op 25 februari 1940 levenloos geboren.

Sinds september 1939, toen Duitsland Polen was binnengevallen, waren Engeland en Frankrijk met Hitler-

Duitsland in oorlog en de Britten vreesden een Duitse invasie. De gevolgen van de terugtocht van het Engelse expeditieleger uit Europa (24 mei-4 juni 1940) had de Britse verdedigingskracht behoorlijk aangetast. Veel mannen en ook Ben Jolliffe sloten zich daarom aan bij de Home Guard 3). Toen hij in 1941 zag aankomen dat hij als dienstplichtige voor het leger zou worden opgeroepen, gaf hij er de voorkeur aan zich vrijwillig te melden voor de luchtmacht en op 10 augustus 1941 werd hij daarbij ingelijfd. Na een eerste, algemeen militaire opleiding in Engeland werd hij in maart 1942 geplaatst op een opleidingsschool voor vliegend personeel in Zuid-Afrika. Hij behaalde daar op 18 september 1942 met goede cijfers zijn kwalificaties voor de functies van zowel navigator, als bomrichter/waarnemer en als boordschutter. Spoedig daarna volgt zijn bevordering tot sergeant-majoor.

Begin oktober is Ben terug in Engeland waar hij de voortgezette opleiding, dat wil zeggen de training van voltallige bemanningen voor de bommenwerpers, zal gaan volgen. Hij wordt ingedeeld bij een bemanning onder de Australische 2e luitenant-vlieger James William Leitch.

De resultaten van Leitch en Jolliffe van deze opleiding zijn zo goed, dat beide mannen samen worden geplaatst bij



▲ Ben Jolliffe in zijn vliegeruitrusting.

de verdere training voor een functie bij de Path Finder Force (P.F.F.) 4) van de Royal Air Force.

Ook deze specialistenopleiding sluiten ze allebei met goed gevolg af en per 17 april 1943 worden ze samen geplaatst bij 7 Squadron van deze elite eenheid; ze zijn dan gekwalificeerd voor het vliegen van de Wellington, de Stirling en korte tijd later, de Lancaster bommenwerper.

Klaar voor het grote maar gevaarlijke werk: de nachtelijke bombardementen op in hoofdzaak de Duitse industriegebieden. Op 25 mei 1943 maakt de 7 man sterke bemanning van de Stirling R 9529 samen met enkele andere P.F.F. bommenwerpers de eerste operationele vlucht. Ze vertrekken om 23.50 uur van hun vaste basis Oakington naar Duitsland met het industriegebied van Düsseldorf als doel.

De inmiddels tot 1e luitenant-vlieger bevorderde Leitch heeft als piloot de verantwoordelijkheid voor het vliegtuig en zijn bemanning; Jolliffe vervult de belangrijke functie van bomrichter/waarnemer.



▲ De Lancaster met bemanning op de vliegbasis Oakington in 1943. Midden 1e Lt. Leitch, rechts adj. Jolliffe.

In de maanden daarna vliegen Leitch en Jolliffe steeds samen, maar wel met andere, wisselende, bemanningsleden naar doelen in Duitsland, Frankrijk en Italië. In de nacht van 8 op 9 oktober van hetzelfde jaar volbrengen ze de voor hen zo belangrijke 30e 5) missie naar een aanvalsdoel, nu in Hannover. Ze zien uit naar het verlof dat hen wacht en de overplaatsing die dan zal volgen. Ben heeft daarvoor wel een heel goede reden: zijn vrouw Greta is voor de tweede keer in verwachting.

In deze fase van de oorlog was de Duitse verdediging tegen de geallieerde luchtaanvallen nog zo krachtig, dat de RAF zware verliezen moest incasseren. Daardoor was het voor Path Finder Force van de RAF niet mogelijk voor elk ervaren bemanningslid de overplaatsing naar een grondfunctie na het voltooien van zijn 30e missie mogelijk te maken. Dit overkwam ook luitenant Leitch en adjudant Jolliffe. Ben ging, zijn hoge plichtsopvatting getrouw en kracht puttend uit zijn geloof, in de late middaguren van 20 oktober 1943, samen met Leitch en vijf andere bemanningsleden weer aan boord van hun Lancaster bommenwerper JA907

MG-U van 7 Squadron P.F.F. voor een missie naar Leipzig. Zijn logboek vermeldt dan ruim 480 vliegreun.

Het fatale verloop van deze 31e missie is bekend uit brieven van de enige man van de bemanning van Leitch die de crash bij Oudleusen overleefde, sergeant-majoor Lashford 6). Hij schreef op 17 oktober 1945 een brief aan Ben's vrouw, waaruit de belangrijkste passages hieronder volgen in een letterlijke vertaling.

*"We waren op de terugweg van Leipzig nadat we daar boven het doelgebied hevig waren beschoten door de Flak 7) maar we hadden het klaargespeeld daar zonder schade weg te komen. Toen we van Leipzig weg waren wisselde ik van plaats met Ben omdat hij gewend was op de terugreis bij de navigator in diens compartiment te gaan zitten. We hadden nog maar kort van plaats gewisseld toen we werden aangevallen door een nachtjager 8). Hij miste ons in de eerste aanval en iedereen was OK. We schudden hem van ons af maar hij moet ons gevolgd hebben want tien minuten later kwam hij opnieuw in en trof onze stuurboordleugel 9). De kist was meteen al niet meer onder controle en de piloot schreeuwde dat we moesten springen. Ik was zo gelukkig dicht bij het ontsnappingsluik te zitten waar ik uit zou springen. Ben was vlak achter mij want*

*hij viel op mijn benen en we konden geen van beiden weggkomen. Op de vloer slaagde ik erin het luik te openen. Het punt is mevrouw Jolliffe, ik geloof niet dat Ben zijn chute om had want ik voelde het niet toen hij op mij viel. De volgende dag vertelden de Duitse autoriteiten dat er zes lichamen waren gevonden in het vliegtuig. Ik heb nachten niet geslapen als ik dacht aan wat de jongens was overkomen. Ik leef zeer met u mee mevrouw Jolliffe want ik weet hoe u zich moet voelen. U kunt trots zijn op Ben want hij was een held en hij zal altijd in herinnering blijven bij zijn maten van 7 Squadron, zeker bij mij die het overleefde. Ik denk dat Ben degene zou moeten zijn geweest om gered te worden want hij was een rechtschapen en voorbeeldige jongen. Echter, dit is het noodlot en niemand kan het veranderen."*

In zijn tweede brief schrijft Frank Lashford aan Ben's vrouw Greta, die kennelijk meer wil weten, het volgende:

*"Ik zal proberen een paar van uw vragen te beantwoorden maar werkelijk mevrouw Jolliffe, het hele rampgebeuren speelde zich af in minder dan een minuut tussen het moment dat we werden getroffen en dat de kist één vlammenzee was en het ogenblik dat ik eruit sprong. Ik kan mij onmogelijk alle details betreffende de bemanning her-*

inneren. Alles wat ik ervan kan zeggen is dat niemand gewond was toen we voor de tweede keer werden getroffen, dus waarom ze niet uit het achterste ontsnappingsluik zijn gesprongen weet alleen God. Ik weet zeker dat Ben achter me aankwam, want ik voelde hem toen ik bezig was het ontsnappingsluik te openen. Of hij wel of niet zijn parachute om had kan ik niet met zekerheid zeggen maar ik denk dat het niet zo was anders was hij met mij afgesprongen. Met betrekking tot zijn plaats bij de navigator op de terugweg, hij deed dat altijd. Ik denk mevrouw Jolliffe dat de brand aan boord het enige antwoord is op de vraag waarom de rest van de jongens er niet uit kon komen”.

Informatie over wat er na de crash in Oudleusen is gebeurd is te vinden in het rapport dat de Groepscommandant van de Marechaussee Dalfsen, onder-luitenant Paskamp, op 21 oktober 1943 stuurt aan wnd. burgemeester Boschman van Dalfsen.

Het begin daarvan luidt *“In den avond van 20 October 1943, omstreeks 22.30 uur, is nabij de woning van den landbouwer G. Hoekman te Oudleusen L.58 onder de gemeente Dalfsen, een viermotorig Engels vliegtuig, bommenwerper, brandend neergestort”*.

Enkele citaten uit dit rapport: *“Het toestel is totaal uit elkander geslagen. Eén van de motoren kwam tegen een zijmuur van de deel van de woning van*

*Hoekman, voornoemd, en sloeg daarin een opening van ongeveer 2 x 2 M2. Daar deze motor hevig brandde heeft Hoekman deze terstond gebluscht met zand nog voordat het rieten dak vlam kon vatten. Het vee dat juist achter die vernielde muur stond bleef ongedeerd en is de weide ingejaagd”*.

En even verder: *“Hedenmorgen bij het licht worden kon vastgesteld worden dat er vijflijken lagen.”* In dit rapport wordt ook nog het volgende gemeld: *“Door een nachtpatrouille van de Groep Ommen is een Engelsche piloot (11.) aangehouden welke zeer vermoedelijk van bovenbedoeld vliegtuig afkomstig is. Naar de 7e piloot worden nog steeds nasporingen verricht, doch het is zeer goed mogelijk dat deze onder het brandende vliegtuig ligt.”*

Het verlies van een dierbare is onder alle omstandigheden zwaar, maar als het een militair in oorlogstijd betreft komt er nog zoveel bij. Het gaat bijna altijd om jonge mannen en hun vrouwen moeten alleen verder zien te komen. Greta Jolliffe kreeg het bericht over vermissing van haar man, tijdens haar zwangerschap, van de commandant van 7 Squadron P.F.F., die haar op 22 oktober 1943 meedeelt dat van de bommenwerper waarop haar man vloog niets is vernomen na de start op de 20e van Oakington. Hij noemt de bemanning één van de meest betrouwbare van zijn eenheid

en hoopt dat er spoedig goed nieuws komt. Dan volgt een periode van martelende onzekerheid waarin Ben's vrouw een reeks, soms formeel aandoende, brieven ontvangt over loonderving en pensioenregeling, over Ben's persoonlijke eigendommen die op de vliegbasis zijn aangetroffen en de steeds herhaalde mededeling dat over haar man helaas geen definitieve informatie kan worden gegeven.

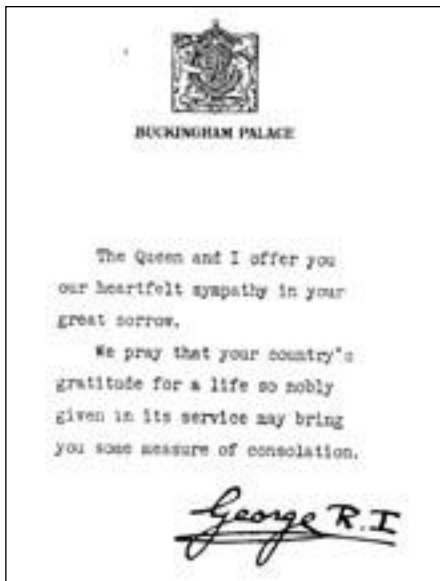
Desondanks schrijft Greta Jolliffe veel aan instanties en personen om inlichtingen over wat is gebeurd met de bemanning van de Lancaster JA907 MG-U. Zo leeft ze vele maanden tussen (weinig) hoop en (veel) vrees. Het moet voor haar een zowel grootse als moeilijke beleving zijn geweest als begin 1944 hun zoon wordt geboren. Hij krijgt de naam Trevor; aan zijn opvoeding zal ze de komende jaren alle aandacht schenken en ze zou niet hertrouwen.

Gedateerd 18 februari 1944 ontvangt mevrouw Jolliffe van het Britse Roode Kruis, waar ze ook om inlichtingen had gevraagd, de eerste concrete informatie. Deze organisatie schrijft haar dat van het Internationale Roode Kruis in het neutrale Zwitserland een bericht over het vermiste vliegtuig is ontvangen. In Genève is namelijk van Duitse zijde vernomen dat op 21 oktober 1943 de Britse RAF sergeant-majoor Lashford is gevangen genomen en dat enkele uren daarvoor drie leden van dezelfde bemanning, namelijk 1e luitenant-vlieger J.W.Leitch, kapitein A.G. Macleod D.F.C. 10) en sergeant-majoor J.Hardy zijn gesneuveld.

Bij brief van 27 maart 1944 komt van het betrokken Engelse ministerie het bericht, dat uit Duitse bron bekend is geworden dat op de algemene begraafplaats in Dalfsen, naast de drie hiervoor genoemden, twee onbekende vliegers uit hetzelfde vliegtuig zijn begraven. Dit bericht maakt nog geen einde aan Greta Jolliffe's onzekerheid want van de zeven bemanningsleden is nu bekend dat vijf zijn gesneuveld en één is krijgsgevangene.



▲ RAF personeel in 1942 op de opleidingsschool in Outshoorn, Zuid-Afrika. Voorste rij 2e van links Ben Jolliffe.



▲ Blijk van medeleven van de Britse koning, door mevrouw Jolliffe ontvangen.

Op 15 april 1944 schrijft het betrokken ministerie, als antwoord op een brief van mevrouw Jolliffe van 27 maart daaraan voorafgaand dat, gezien de tijd die is verstreken sinds adjudant C.B.Jolliffe als vermist is opgegeven, praktisch geen hoop meer kan bestaan dat hij nog leeft en dat, tenzij haar andere informatie heeft bereikt, thans wordt aangenomen dat haar man niet meer in leven is en dat haar pensioen wordt toegekend.

Ben's verdiensten worden erkend in de brief van 12 april 1945 van het Air Ministry aan mevrouw Jolliffe, waarin staat dat met terugwerkende kracht tot 19 oktober 1943 aan haar echtgenoot de Distinguished Flying Medal (10) is toegekend voor betoonde dapperheid en bewezen plichtsbetrachting. Op 14 mei 1946 wordt deze onderscheiding door de Britse koning aan mevrouw Jolliffe in Buckingham Palace uitgereikt in tegenwoordigheid van de ouders van Ben.

Inmiddels heeft onderzoek in Dalfsen na de oorlog door de RAF geleid tot de conclusie dat de stoffelijke resten van drie in plaats van twee niet-geïdentificeerde vliegers uit de op 20 oktober 1943 bij Oudleusen neergestorte bommenwerper in Dalfsen zijn begraven. In de brief van het betrokken ministerie waarin Greta Jolliffe hiervan op de hoogte wordt gebracht krijgt ze de

toezegging dat voor elk van deze drie een grafzerk zal worden geplaatst. Vele malen heeft zij deze plek op de oude begraafplaats in Dalfsen bezocht, voor de laatste keer op 88-jarige leeftijd als eregast van het gemeentebestuur tijdens de jaarlijkse herdenking op 4 mei in 1999.

Noten.

- 1.) Hierbij moet worden aangetekend dat twee Amerikaanse vliegers en één Belgische na de Tweede Wereldoorlog naar elders zijn overgebracht.
- 2.) RAF: de Royal Air Force, de Britse luchtmacht.
- 3.) Hiermee worden de uit vrijwilligers gevormde, regionaal georganiseerde Britse militaire eenheden aangeduid, bestemd voor de verdediging ingeval van een Duitse invasie in Engeland.
- 4.) Bij het uitvoeren van de omvangrijke, nachtelijke bombardementen op aanvankelijk militaire doelen, voornamelijk in Duitsland vlogen enkele bommenwerpers van de Path Finder Force voor de hoofdmacht uit om het doelgebied te markeren. Dit moest met grote nauwkeurigheid gebeuren op een van te voren op de seconde berekend tijdstip. Deze taak stelde hoge eisen aan de bemanningen van deze eenheid van de RAF: een goede uitvoering had namelijk beslissende invloed op het effect van de aanval van de hoofdmacht, vaak vele honderden bommenwerpers, die er achteraan kwamen.
- 5.) De vliegende functies bij de RAF werden vervuld door vrijwillig dienenden. Voor dit personeel van Bomber Command van de RAF (daartoe behoorde ook de P.F.F.) werd in verband daarmee een aflossingssysteem gehanteerd. De man die 30 missies (vluchten naar vijandelijk gebied) had gemaakt werd in beginsel, na een verlofperiode, overgeplaatst naar een grondfunctie b.v. als instructeur.
- 6.) De boordwerktuigkundige die zwaar gewond werd bij zijn parachutesprong uit de Lancaster en kort na zijn landing werd gearresteerd.
- 7.) Flak is de Duitse afkorting voor luchtafweergeschut die vaak ook door geallieerde vliegers werd gebruikt.
- 8.) Een Duitse Messerschmidt Me110, gevlogen door luitenant Augustin van de Luftwaffe.
- 9.) De vleugels waren de meest kwetsbare delen van een bommenwerper; daarin waren de brandstoftanks ondergebracht en daarop waren de (in dit geval de vier) motoren gemonteerd.
- 10.) Bij de Britse luchtmacht was het gebruikelijk dat dezelfde onderscheiding aan officieren in een andere graad werd toegekend als aan onderofficieren; kapitein Macleod had het Distinguished Flying Cross ontvangen, adjudant Jolliffe de Distinguished Flying Medal.
- 11.) Het was tijdens de Tweede Wereldoorlog niet ongebruikelijk dat, ook door officiële instanties alle bemanningsleden van militaire vliegtuigen werden aangeduid met het woord "pilot".

Date	Time	Group (Type and No.)	Plan	Obj.	Remarks (including work of loading, primary, secondary, etc.)	Flying Time (Hrs.   Mins.)
OCTOBER 1943.						
2	01:47:00	F/O LEITCH	Bomb Area	Bombing Run	2:05	
2	02:49:00	F/O LEITCH	Bomb Area	OPS 27 S/W M. G. H. I. C. H.	7:45	
3				OPS 28 S/W K. A. R. E. L.	5:30	
6	02:49:00			N. F. T.	25	
7	02:49:00			N. A. V. E. X.	2:35	
7				WAR OPS 29 S/W F. R. E. I. D. H. O. U. S. S. E. R.	6:25	
8	2:46:15			N. F. T.	20	
8	2:46:35			OPS 30. N. O. H. E. A. R. M. A. V. E. R.	4:30	
10	02:49:00			Bombing Run	2:05	
12	02:49:00			AIRBASE & STATION H. A. R. B. O. U. R.	1:30	
15	02:49:00			N. A. V. T. R. A. I. N. I. N. G.	0:55	
15	02:49:00			N. A. V.	1:30	
17	02:49:00			S. O. U. T. H. I. N. G.	55	
18	02:49:00			X. C. O. U. N. T. R. Y.	1:10	
20	02:49:00			N. F. T.	1:25	
20	17:00	U. S. 24947	F/O LEITCH	WAR OPS. 4031. MISSING.		
Total Time 22:25:27:25						

▲ De laatste bladzijde uit het logboek van adj. Jolliffe, afgesloten met: "Missie no. 31. Vermist, vermoedelijk gedood."

# Het wel en wee van

H.J. Bruins

## de Dalfser familie Bruins

*Bij de instelling van de Burgerlijke Stand in 1811 moest iedere familie in ons land een vaste geslachtsnaam aannemen. De familie Bruins was toen al meer dan twee eeuwen in het bezit van haar geslachtsnaam, hoewel deze niet altijd op dezelfde manier werd gespeld en uitgesproken. Bruins betekent: 'zoon van Bruin (of Bruno)'. 'Zoon van' werd in Oost-Nederland ook wel weergegeven door middel van de uitgang -ink. Dus hoeft het ons niet te verbazen dat familieleden soms werden vermeld met de achternaam Bru(i)nink. Deze vermeldingen vallen echter in het niet bij de varianten op de letter s, die naar uitspraak weer is te verdelen in twee groepen. Bruins, Bruijns en Bruyns werden waarschijnlijk, evenals Bruens, uitgesproken als 'bruuns'. Daarnaast vinden we ook vormen met een oe-klank: Broens en Brouns. De eerste vermelding van de naam Bruins is te vinden in een brief uit 1601. In dit artikel is, behalve in letterlijke aanhalingen, steeds deze spelling aangehouden.*

### Bruins Erve of Groot Rekkelaar

De geschiedenis van het geslacht Bruins, voor zover we die kennen, begint omstreeks 1600 in buurschap Millingen onder Dalfsen op een boerderij die onder de naam Groot Rekkelaar nog altijd in die buurschap te vinden is. De eerste vermelding

dateert uit 1377, wanneer sprake is van een goed to Reckeler, eigendom van Egbert van Gramsbergen. Waarschijnlijk door vererving is dit later in handen gekomen van de familie Van Coevorden.

Groot Rekkelaar was *gewaard* in de marke Rechteren en Millingen, dwz. dat de gebruiker van het erve het recht

had gebruik te maken van de onverdeelde woeste gronden in de marke. Daarnaast bezat Rekkelaar vanouds ook een *waar* in de aangrenzende onbewoonde marke Dalmsholte.

Toen in 1583 de Spaansgezinde overheid een lijst opstelde van de erven in Salland die aan vijanden van de Spaanse koning toebehoorden, wer-



▲ Luchtfoto van de boerderij Klein Rekkelaar (1951) gelegen aan de Heinoseweg nr. 8.  
Foto: coll. familie J. Bekedam.



▲ Situatiekaart op ondergrond van een topografische kaart van 1984/1988.

den daarin ook de bezittingen opgesomd van Goessen van Coevorden. Hiertoe behoorde:

Het erf Bruijnshuijs in Rechteren en Millingen onder Dalfsen gelegen, waarop Jan Henricxss woont.

Hier zien we voor het eerst de naam Bruins opduiken in verband met Groot Rekkelaar. Johan van Coevorden schreef in 1601 een brief aan de markerichter van Dalmsholte over het recht dat hij en zijn pachters hadden om in die marke turf te graven. Hij schreef daarin onder meer:

*Daarenboven hebben wij anderhalve waar behorend bij Bruins goed, ook Reckeler genoemd, die in ons eigen veen ettelijke jaren gegraven heeft en vandaag de dag nog graaft.*

In een koopakte van 1676 treffen we aan: "Erf en goed genoemd Bruins-erve, of Groot Reckeler, gelegen in het kerspel van Dalfsen, buurschap Millingen, tegenover Huis Den Berg, uit het erfgoed van de Wolbeecken afkomstig, geheel zoals de meier Hendrick Bruins het tegenwoordig in gebruik heeft, bestaande uit het huis met zijn hooi-, bouw- en weilanden, met zijn waar in Dalmsholte en speciaal ook het hooiland gelegen in het Spijkerbroek

(aan de Rute gelegen), dat door dezelfde meier wordt gepacht."

In 1735 werd Groot Rekkelaar voor 4020 gulden gekocht door Van Dedem, die het bij zijn landgoed Den Berg voegde.

### Pachters

Onder de meiers (pachters) van Groot Rekkelaar was Jan Hendriks in 1583 de eerste bij wie de naam Bruins genoemd werd. Dat betekent nog niet, dat we deze Jan als stamvader van het geslacht Bruins kunnen beschouwen. Het was in die tijd namelijk heel gewoon, dat een boer bij een verhuizing de naam van zijn nieuwe onderkomen als achternaam

aannam. Dus het staat niet vast of Berent Bruins, die in 1601 het erf in pacht had, een zoon van de vorige pachter op Bruijnshuijs is geweest. Zijn bedrijf omvatte in 1601 zeven (heren)mudden bouwland (ongeveer 4 ha.). Daarnaast had hij 1 morgen (1,23 ha) *weecklant* in gebruik, dwz. grasland dat van tijd tot tijd gescheurd werd om haver op te verbouwen.

Als pacht moest hij een bepaald gedeelte van de opbrengst afdragen: de *halve garve*.

Omtrent de levende have op Bruins erve worden we ingelicht door een belastingkohier uit 1602: Berent Bruins had vijf paarden, drie varkens, vier schapen en geen bijenkorven. Runderen werden in het kohier niet vermeld, want die vielen onder een andere belasting. Terwijl het aantal schapen ongewoon klein was, waarschijnlijk door tijdelijke omstandigheden, was het aantal paarden aan de hoge kant. In de achttiende eeuw gold Groot Rekkelaar als een drieling of driepaardsboerderij, terwijl toen een *vol erf* vier paarden telde.

Naast Groot Rekkelaar pachtte Berent ook een stuk hooiland nabij de boerderij, dat aan Rechteren toebehoorde

en Veerbroeck heette. Omstreeks 1624 is hij overleden. Rond dezelfde tijd wordt een *Bernt Bruns* soon vermeld, die teveel turf gegraven had in Dalmsholte. Dit was waarschijnlijk Derck Bruins, die rond 1650 Groot Rekkelaar pachtte en die ook wel Derck Berentsen werd genoemd. Deze Derck werd vóór 1668 opgevolgd door zijn zoon Hendrick.

### Boerenleven in de 17e eeuw

Derck Bruins werd in 1645 door de erfgenamen van de marke Rechteren en Millingen aangesteld tot *esch-sworen*. In die functie moest hij overtreders van de markeregels bekeuren en ook werd hij in 1645 ingeschakeld bij het plaatsen van nieuwe grenspalen tussen zijn marke en Hessum.

Hendrick Bruins had een stuk land in pacht van Hendrick van Coevorden, de eigenaar van Den Berg. In de beschrijving van de havezate bij de publieke verkoping in 1703 is namelijk sprake van *het lant bi Hendrik Bruins zynde* gebruikt. De pacht voldeed hij deels door voor de jonker hakhout te *busschen* (kappen en bundelen). Dit gebeurde *in mey, voor den Eeck* (boomschors waaruit looistof werd gewonnen voor de leerlooierij). Hij moest *het holt mette quaesen laeten binden op siene kosten* (het dikke hout en het rijshout laten binden op eigen kosten), maar, zo noteerde de jonker ontstemd, *met het quaesen binden houdense selden woert* (als het op het binden van het rijshout aankomt, houden ze zelden woord).

Ook kocht Hendrick geregeld percelen hakhout van Van Coevorden om voor eigen rekening te 'busschen'. Het eerste kocht hij in 1668 voor 50 gulden. In totaal heeft hij twaalf maal een perceel gekocht voor opgeteld 827 carolusgulden. Door gebrek aan geld werden betalingen deels in natura voldaan. Zo moest Hendrick in 1688 voor een perceel 70 gulden betalen en gaf hij als aanbetaling twee koeien ter waarde van 30 gulden. Over de resterende 40 gulden tekende Van Coevorden aan: *is betaelt ten langen leste*.

(Vervolg zie blz. 1155)





▲ Luchtfoto van de boerderij Groot Rekkelaar (±1951) gelegen aan de Heinoseweg nr. 7. Foto: coll. familie B.H. Dijsselhof.

► De jaren 1906, 1907, 1908 en 1909 uit het pachtboekje van Klein Rekkelaar. Het gehele pachtboekje bestrijkt een tijd van 28 mei 1866 t/m 22 februari 1936. Document: coll. familie J. Bekedam.

Naast de jaarlijkse pacht moest ook worden voldaan aan de volgende verplichtingen:

- het leveren van 50 eieren en 4 jonge hanen omsteeks Goede Vrijdag.
- vier dagen werken met 2 paarden op de landerijen van Van Dedem.





# Riviergezicht op Dalfsen

## Ab Goutbeek

Door middel van een fotoestel maak je afbeeldingen met alles erop wat de gulzige lens je laat zien. Door van positie te veranderen of een andere lichtinval te kiezen lukt het om er nog een verantwoorde compositie van te maken. Een schilder is echter vrijer. Hij kan het landschap zo natuurgetrouw mogelijk weergeven, maar daarbij ook wat accenten versterken, zoals kleuren en vormen. Ook heeft hij de vrijheid om wat storende delen weg te laten of deze een andere positie te geven. Om het schilderij wat levendiger te maken, worden er op het doek ook vaak figuren aan toegevoegd, erbij gefantaseerd. Van dit laatste heb ik de schilder van 't Zant, die werkzaam was in Deventer, ook verdacht. Arnoldus Antonius Christianus van 't Zant, is geboren op 30 mei 1815 te Deventer en op 12 februari 1889 daar ook overleden. Zijn oeuvre bestaat voornamelijk uit landschilderijen, die hij vanaf 1839 tot 1855 laat zien op tentoonstellingen te Amsterdam, Den Haag, Deventer en Zwolle. Het zal ook omstreeks 1850 geweest zijn, toen het schilderij met een gezicht op Dalfsen tot stand kwam. Even weer terug naar de verdenking, het "bijfantaseren". We zien er boeren hooi lossen van een schip en op een hooiwagen laden. Op zich niet vreemd, wanneer je bedenkt dat niet elke boer al zijn grond aan één zijde van de Vecht heeft liggen en de oogst soms van de ene naar de andere kant gebracht moet worden. Maar het wordt wel eigenaardig, wanneer we tegelijk de brug al op de achtergrond waarnemen, waar men veel gemakkelijker gebruik van kon maken. Hier moet de vrije fantasie de schilder parten hebben gespeeld met het doel dat werkzaamheden het beeld wat verlevendigen. Dit verhaal vertelde ik ook zo tijdens een lezing over hooibergen in Hasselt. Prompt kreeg ik daarop commentaar. Het was wel een reëel beeld vond men, want de boeren uit de Vechtstreek kochten regelmatig hooi op uit het lage deltagebied. De rivier de Vecht, die regelmatig buiten zijn oevers trad, bracht zo nogal wat mineralen op de grond en daardoor ook in het gewas; dit gebeurde ook in het nog lager gelegen Zwartewatergebied, waarin ook het zoute water van de Zuiderzee nog meespeelde. Het was vooral het metaal koper waar het om ging. Op de hoog gelegen hooilanden in de Vechtstreek, waar het water het land niet kon voorzien van o. a. koper, werd vooral het jongvee "tiws" of ook wel "teeuws". (info Bernard Koeslag, dierenarts). Deze ziekte openbaarde zich voornamelijk door de bruine verkleuring van het haar. Door nu hooi uit het Vecht- en Zwartewaterland te mengen met het hooi uit de hoger gelegen streek werd deze ziekte onderdrukt en voorkomen. Met de komst van de veeartsenij, de kunstmest en de likstenen is deze handel in hooi en ook deze ziekte uit het Vechtdal verdwenen. Ook moest nu de gedachte van "de vrije fantasie van de schilder" plaats maken voor een realistisch, bijzonder fraai schilderij van Dalfsen rond 1850.



**Hierboven:**  
3 Detailfoto's.

### Tekst bij de foto op de middenpagina:

Gezicht op Dalfsen. Een foto van dit schilderij hangt in het gemeentehuis. Het doek is geschilderd door Arnoldus Antonius Christianus van 't Zant omstreeks 1850. Het is onbekend waar het zich thans bevindt.

(vervolg van blz 1150)

Dat de jonker niet altijd te spreken was over zijn cliënt, komt nog veel duidelijker tot uiting in de opmerkingen die hij in de marge krabbelde, die samengevat hierop neerkomen:

*Hendrik Bruins heeft mij dikwijls verweeten dat het hout nog te jong was. Hij is een slechte betaler, kan heel listig praten, misselijk vloeken en zijn zweren is geen boontje waard. Toch doe ik dikwijls zaken met hem. Ook als hij belooft te betalen voordat hij de bijl aan het hout zal leggen of laten kappen, dan betaalt hij slechts omtrent de helft; en dan zegt hij: als ik het geld voor de knuppels (de dikke takken, waarvan de schors afgeschild wordt voor de leerlooierij) binnen heb, betaal ik de rest. Hij houdt zijn woord niet.*

Hierbij dient te worden aangetekend, dat Van Coevorden het verwijt dat het hakhout jonger was dan hij beweerde, zelf had uitgelokt. Hij schrijft namelijk ook ergens, dat het geen kwaad kan een jaartje te smokkelen, als het gaat om de tijd dat het hout gegroeid heeft. Tot de afnemers van de *quasen* (rijshout) behoorden onder meer de marken, die in die tijd veel last hadden van zandverstuivingen. Al in 1664 bleek veel veengrond in Rechteren, waaronder een stuk dat *Bruins venne* heette, meest onder 't sandt bestooven.

Door het stuifzand met rijshout te besticken trachtte men verder verstuiwen tegen te gaan. In 1675 kocht de marke Dalmsholte voor 137 gulden aan materiaal tot *stoitinge van de Sand-Stoeve van Hendrik Bruins, die voor hetzelfde doel ook 52 vyme quasen leverde aan marke Rechteren en Millingen voor de prijs van 1 gulden en 4 stuivers het viem (= 104 bossen).*

De boeren hadden door stuifzand en door misoogsten al problemen genoeg, maar een oorlog, zoals de Munsterse inval van 1672, bracht nog eens extra overlast met zich mee. Hierop was meestal geen enkel verhaal mogelijk. Een uitzondering vormden de *schaden, plunderingen als andersins bij de F. Munstersche troupes na den 22' april 1674 tegens het tractaet van vrede*

*gedaen in 't kerspel van Dalfsen.* Omdat het hier ging om schade die in vredes-tijd was aangericht, achtte men zich namelijk gerechtigd de bisschop - de beruchte 'Bommen Berend' - de rekening te presenteren. Het is overigens de vraag, of Hendrick Bruins nog iets vergoed heeft gekregen van de 72 gulden schade, die hij volgens zijn onderede afgelegde verklaring 'aan inboedel des hujs en levendige have' geleden had. Maar zijn bedrijf kon wel tegen een stootje, want het was in 1673 op drie na het grootste van buurschap Millingen. Dit blijkt uit het bedrag van 7 guldens en 10 stuivers dat het toen in een *uijsettinge* (omslag) moest opbrengen. Hoeveel Hendrick aan pacht voor zijn erve moest geven, weten we niet. Het oudst bekende pachtcontract van Groot Rekkelaar dateert uit 1736, toen er allang geen Bruins meer op het erve woonde, maar het nog wel dezelfde omvang had. De pacht beliep toen, afgezien van een kleine 'toepacht', 10 mud rogge, 10 mud boekweit en 20 carolusgulden. Kerkelijk viel Millingen onder Dalfsen. Het kerkdorp bereikte men via een veer over de Vecht, dat aan Rechteren toebehoorde. Voor het gebruik hiervan moest elk huisgezin jaarlijks een vaste hoeveelheid boter of rogge geven. Zo vinden we Bruins Henr. in een veerroggeregister uit 1692 aangeslagen voor vijf spint rogge.

Om ook bij hoge waterstanden het veer te kunnen bereiken had men vanaf de Millinger Esch door de uiterwaard een verhoogde weg aangelegd, de Kerckdijck. Deze spoelde nog al eens weg en moest dan door boeren uit de buurschappen ten zuiden van de rivier worden hersteld. In 1689 trad Hendrick Bruins op als getuige bij een proces over het onderhoud van deze weg. Hendrick verklaarde bij die gelegenheid 47 jaar oud te zijn; hij moet dus omstreeks 1642 geboren zijn. We weten niet precies wanneer, omdat de kerkelijke registers van Dalfsen pas in 1679 aanvangen.

Op de tweede bladzijde van het oudste Dalfser trouwboek lezen we:

*Ao 1679 den 14 Decemb. In den houl. staet bevestight alhier Hendrick Dircksen, soon van Sal. Dirck Brons te Millegen. En Henderickijn Willemsen, wed. van Hermen van Ralte int Velthoen te Millegen.*

Nog altijd staat er in Millingen op steenworp afstand van Groot Rekkelaar een boerderijtje met de naam Veldhoen. Dus Hendrick trouwde met de weduwe van zijn buurman. Henderickijn was de eerste in de familie die belijdend lid was van de gereformeerde kerk, en zij bleef voorlopig ook de enige. Pas rond het midden van de achttiende eeuw, toen dominee Dekker in Dalfsen stond, volgden er meer. Wel werden de kinderen steeds in de dorpskerk gedoopt.

### Het begin van de 18e eeuw

Als gebruikers van een in Dalmsholte gewaard erf hadden de pachters van Groot Rekkelaar in die marke verschillende rechten, waaronder het recht er hun vee te laten grazen. Om overbeweiding te voorkomen was dit evenwel aan allerlei regels gebonden. Zo kon het gebeuren, dat in 1701 *Bruins Henr. met schape bekeurd* werd. Paarden en runderen mochten alleen in de marke grazen als ze opgebrand (gebrandmerkt) waren. Anders werden ze geschut (in beslag genomen), totdat er een boete was betaald. Het opbranden gebeurde ieder jaar in april en de aantallen opgebrande dieren werden opgetekend in opbrandregisters. Dat van 1704 is bewaard gebleven en daarin lezen we:

*Henrik Bruins, Meijer van de Heer Beunink. 2 peerden - een beest - twee pinken. Heeft mij niet betaelt, maar de soon heeft mij belooft desen avond te betalen: anders sullen als onopgebrande worden geschut.*

Dit is de laatst bekende vermelding van Hendrick Bruins bij zijn leven. Niet lang daarna heeft de familie Groot Rekkelaar verlaten: in 1715 treffen we op 't Broens (d.i. Groot Rekkelaar) ene Willem Alberts aan.



▲ *Aan de Bergera*  
 waar de vroegere katerstede heeft gestaan. Op de achtergrond de boerderij van de familie H. Schuttert, Rietmansweg 4.  
 Foto: Henk van der Beeke, januari 2006.

In het kadastrale minuutplan van 1830 heet Groot Rekkelaar Bruinink. De herinnering aan de naam Bruins is dus nog lang na het vertrek van het geslacht Bruins aan Groot Rekkelaar verbonden gebleven.

### Een caterplaatsjen genaamt 't Bruins

Kunnen we in 1711 de weduwe Bruins nog lokaliseren op Groot Rekkelaar, wanneer we haar een jaar of tien later weer tegenkomen, is zij de hoofdbewoonster van een heel klein keuterijtje in Millingen. Ze blijkt dan te arm te zijn om de vijf stuivers te betalen, waarvoor zij in de *Uitsettinge des Carspels Dalfsen* van 1722 is aangeslagen. Drie jaar later treften we haar zoon Derck in dezelfde toestand aan. Waarom de familie de driepaardsboerderij Groot Rekkelaar heeft verruild voor een keuterboerderijtje elders in de buurschap, is een raadsel.

Derck Bruins huwde vóór 1724 met Janna Roelofs. Niet lang na de geboorte van zijn laatste kind in 1735 is Derck overleden. Een belastinglijst uit 1741 vermeldt nl. *Derk Boes nu de Hase*. 'De Haas' was de bijnaam van Hendrik Alberts, de man met wie Janna Roelofs na de dood van haar man trouwde.

Twee jaar na het overlijden van Janna in 1775 verliet Hendrik Alberts Millingen om in Zwolle opnieuw te trouwen. Een zoon van Derck, Hendrik Bruins, die in 1762 getrouwd was met Geertje Gerrits uit Hellendoorn, nam toen het bedrijf over.

### Markekaterstede

De katerstede waarop de familie in deze jaren woonde, vinden we op het kadastrale minuutplan terug als het boerderijtje 'De Haas', gelegen op de noordoever van de Marswetering. In 1783 liep de wetering volgens een militaire kaart langs de noordkant van

de katerstede, die aan de zuidzijde direkt aan het Millingerveld grensde. Uit een reeks stukken blijkt, dat het een markekaterstede was. Hendrik Alberts, de tweede man van Janna Roelofs had met goedvinden van de markerichter, de graaf van Rechten, rond 1739 op markegrond een boerderijtje gebouwd. Toen de Van Dedems dit in 1759 bij hun landgoed Den Berg wilden voegen, stuitten zij op verzet van de bewoners, die (onder de naam D. Hendriksen Broens) tot voor het drostengericht tegen hen procedeerden. En hoewel de Van Dedems op een erfgenamenvergadering de markegenoten aan hun zijde wisten te krijgen, slaagden zij niet in hun opzet.

### Strijd om het bestaan

Het bestaan dat Derk in het begin samen met zijn moeder op de katerstede leidde, was nogal armoedig. Dit blijkt niet alleen uit belastinggegevens, maar ook uit een aantekening

uit 1724 in het register van veerboter en veerrogge:

*Derk Broens, is ook niet veel ten besten, en segt dat hij alle jaar voor hojen en arbeijden helpt, will ook vaerder 't selve doen maer boter of geldt kan hij niet geven.*

Het is niet zo verwonderlijk dat Derk de vier pond boter voor het gebruik van het veer niet kon opbrengen. Uit de opbrandcedulen (brandmerkljisten) van Dalmsholte blijkt, dat hij in de jaren rond 1725 telkens slechts één rund liet brandmerken om het op de markegronden te laten grazen.

Later ging het iets beter; uit een nagevoeg ononderbroken reeks opbrandcedulen uit de jaren 1754 t/m 1773 weten we dat Hendrik Alberts (hier meestal Haas genoemd) toen twee, en vaak zelfs drie beesten had. In 1762 vond in Dalmsholte een uitbraak van 'siekte onder't Rundvee' plaats, die het markebestuur noopte tot het bij kerenspraak afkondigen van een reeks maatregelen om verspreiding tegen

te gaan. Maar dit leidde niet tot een vermindering van het aantal runderen dat Hendrik liet brandmerken. Ondanks het bezit van twee of drie runderen vormde de veerboter echter nog steeds een te zware last voor de katerstede. In een veerboterlijst van 1765 staat vermeld: *Hendrik de Haase versoekt om gods wille vrije te weesen.*

In de 18e eeuw beschikte de familie alleen over ca. 2 mud bouwland en moest het wintervoeder voor de runderen van de markegronden worden gehaald, wat echter maar zeer beperkt werd toegestaan. Het bedrijf was te klein voor de familie om van te leven, zodat Hendrik Alberts genoodzaakt was zijn inkomen aan te vullen door als dagloner bij te verdienen. Hij werd dan ook, toen hij in 1777 hertrouwde, in het Zwolse trouwboek ingeschreven als daghuurder te Millingen. Dan lijkt het vreemd dat De Haase in 1748 werd aangeslagen voor dienstbodegeld. Maar dit kan worden verklaard

uit het feit, dat kinderen boven de zeventien die in het bedrijf van hun ouders meewerkten, als dienstboden werden gerekend.

Nadat zijn vrouw hem in 1781 was voorgedaan, overleed Hendrik Bruins in december 1782. Hiermee kwam er een eind aan het wonen van de familie Bruins in buurschap Millingen. De katerstede werd daarna bewoond door ene Willem Westerink. Niet lang na het midden van de negentiende eeuw is de katerstede opgehouden te bestaan. Tegenwoordig is een nauwelijks herkenbare welving in het weiland tussen de Bergerallee en de Rietmansweg het enige wat nog herinnert aan het 'plaatsjen' van de familie Bruins.

Redactionele steun Sim van den Berg.



▲ Boerderij Klein Rekkelaar gelegen aan de Heinoseweg nr. 8.  
Foto: coll. familie J. Bekedam.

# 75 Jaar Soli Deo Gloria

Anton Prins en Jan Holsappel

## De oprichting en beginperiode

Het begon allemaal op 19 december 1930 met een artikel in de "Dalfser Courant" waarin een propaganda-avond werd aangekondigd voor het oprichten van een Christelijke Zangvereniging. De propaganda-avond werd op diezelfde dag gehouden in de gereformeerde kerk aan de Emmastraat. In bovengenoemde krant van 2 januari 1931 werd een advertentie geplaatst met een oproep om een vergadering bij te wonen voor de oprichting van een zangvereniging. In een vergadering op 21 januari 1931 werd in gebouw Pniël de christelijk gemengde zangvereniging "Soli Deo Gloria" opgericht. De eerste repetitie begon met 50 leden. De heer H. Luteijn werd als eerste dirigent (toen directeur) benoemd.

Het eerste bestuur bestond uit: voorzitter de heer L. Hofman (onderwijzer van de christelijke school in Dalfsen), secretaris de heer G. van der Linde, kort daarna was dat mejuffrouw A. van der Linde en later mevrouw G. Pals - van der Linde, penningmeester mejuffrouw Seidel, 2e penningmeester de heer G.J. Zielman; mevrouw T. Post en de heer G.J. Lucas waren de overige bestuursleden. Op 25 januari 1932 werd de eerste uitvoering gegeven in de hervormde kerk te Dalfsen. In 1936 zijn de concoursnummers, "Op het meer" en "Geloof" opgenomen en op een grammofoonplaat gezet door de

firma Jacobs in Dalfsen. Door deze firma werden de liederen geregeld uitgezonden op de plaatselijke radiozender.

## Het bestuur

Zoals hierboven al vermeld is, zijn er in een bestuur diverse functies. In de eerste 60 jaar van het bestaan van het koor was het niet de gewoonte om iedere 4 jaar van functie te wisselen. De noodzaak daarvoor was niet aanwezig, dus waarom zou je wisselen van bestuur als het de zaken goed voor elkaar had. Na 1980 kwam daar verandering in; een groot gedeelte van de leden vond dat het bestuur periodiek moest aftreden.

## Het vaandel

In 1938 werd namens de burgerij van Dalfsen een vaandel met kast aan onze vereniging aangeboden door het gemeentebestuur van Dalfsen.

## De repetities

De repetities werden op woensdagavond van acht tot tien uur in gebouw Pniël gehouden, zoals dat ook nu nog het geval is. Er werd de eerste jaren een orgel gehuurd van de firma Ansingh uit Zwolle. Later werd bij hetzelfde bedrijf de eerste piano gekocht. De piano werd ook toen al verhuurd aan andere verenigingen in Dalfsen voor f 0,50 per keer, en voor een feestavond of iets dergelijks voor 1 gulden.

In de jaren dertig was een verenigingsavond of een kooravond een echte uitgaansavond. Het nuttige werd daar met het aangename verenigd. Er werd vaak met de verschillende stemmen geoefend rond de piano, dus stem voor stem. Meerdere dames hadden een breiwerkje bij zich en maakten zich zo tijdens de repeti-



▲ Op 26 oktober 1938 werd namens het gemeentebestuur van Dalfsen een vaandel overhandigd aan bestuursleden van Soli Deo Gloria: de heren G. van der Linde (midden) en B.H. van der Vegt (links); de vertegenwoordiger van het gemeentebestuur (rechts) is de heer W. Brummelman.

Foto: coll. mevr. K. Wijnberger-de Klerk.

ties nuttig, de heren rookten er flink op los; geen wonder, want een van de leveranciers van de sigaren en sigaretten was lid van het koor en maakte later deel uit van het bestuur. Hij zag zijn handelswaar maar wat graag in rook opgaan. In 1972 werd besloten, dat de heren van het koor voortaan niet meer mochten roken tijdens de repetities, het breien van de dames was toen kennelijk al afgelopen.

## Dirigenten

In september 1934 werd als opvolger van de heer Luteijn de tweede dirigent, de heer J. Brouwer uit Hattem benoemd. De heer Brouwer bleef 37 jaar dirigent. In 1971 werd de heer Eshuis uit Wierden dirigent, maar dit was echter van korte duur. In datzelfde jaar werd namelijk de heer M. Bulthuis uit Nieuwleusen al benoemd tot derde dirigent. Hij bleef 8 jaar bij het koor en werd in 1979 opgevolgd door Meindert de Jong als vierde dirigent. Na 5 jaar wordt hij in het nieuwe seizoen van 1984 opgevolgd door Jaap de Vries uit Wierden, de vijfde dirigent. Deze gaf begin 2000 te kennen dat hij met ingang van het nieuwe seizoen wilde stoppen. In dat seizoen wordt Wim Verweij onze zesde dirigent en is dat nu nog steeds tot tevredenheid van beide partijen.



▲ Advertentie uit de Dalfser Courant van 2 januari 1931.

## Concoursen

Al vrij spoedig na de oprichting werd besloten om lid te worden van de Koninklijke Christelijke Zangers Bond. Deze bond organiseerde door het hele land concoursen, waarbij koren hun zangtechnische kwaliteit met elkaar konden meten. In Wezep werd in 1932 voor het eerst meegegaan aan een zangconкурс, waar een tweede prijs werd behaald. Uiteraard moest men toen op de foto.

Er volgden in de loop van de jaren nog vele concoursen met wisselende successen. Er werden prijzen behaald in verschillende afdelingen, zoals bij een zangconкурс op landgoed "Den Berg" in 1941, waar een eerste prijs en een promotie van de afdeling Uitmuntendheid naar de Ereafdeling de resultaten waren. Door de Graaf van Rechteren werd enkele jaren een bekerzangwedstrijd gehouden. Deze wedstrijd werd driemaal gewonnen en zodoende werd in 1948 de Graaf van Rechterenbeker eigendom van de vereniging. In 1959 werd deelgenomen aan een zangconкурс, georganiseerd door de plaatselijke zangvereniging "Zanglust". Het resultaat was een 1e prijs in de afdeling Uitmuntendheid. Ook uitwisselingen met andere koren vonden plaats. Soli Deo Gloria ging zelfs grensoverschrijdend werken en had in 1965 een uitwisseling met het Evangelisch Kirchenchor in Dortmund-Eichlighoven. Na een gastvrije ontvangst hadden we 's avonds een gezamenlijk concert in de Evangelische Kirche.

Zondagsmorgens verleenden we medewerking in de kerkdienst. Dit uitstapje was voor ons koor een leuke ervaring. In 1966 was het Evangelisch Kirchenchor bij ons op bezoek. Er werd een gezamenlijk concert in de hervormde kerk gegeven. In verband met ziekte van onze dirigent, de heer Brouwer, was de heer Hilgenkamp, dirigent van "Bel Canto", toen onze dirigent. Daarna waren er ook nog wel eens uitwisselingsconcerten met "binnenlandse koren" via de dirigenten of de leden die lid geweest waren van een ander koor.

## Ereleden

In 1983 werden mevrouw G. Pals-van der Linde, die vanaf de oprichting lid was van het koor en vele jaren deel uitmaakte van het bestuur en in 1989 de heer H.J. Holsappel, die ook vanaf de oprichting lid was, door de vereniging benoemd tot erelid. In het jaar 2003 zijn beide ereleden overleden.

## Kinderkoren

Op 15 juni 1934 werd het eerste kinderkoor "Jong Leven" opgericht. Dit koor hield de eerste uitvoering in 1936. In 1941 deed het kinderkoor mee aan een zangconкурс voor kinderkooren en kreeg daar een tweede prijs in de vierde afdeling. In 1962 werd er opnieuw een kinderkoor opgericht met de naam "Jong Geluid". In 1973 is er weer een kinderkoor opgericht "De Solizangertjes". De leiding hiervan had het koorlid mevrouw A. Bruggeman - van der Linde. In 1976 werd er ook nog een tienerkoor met de naam "Deo Cantemus" aan toegevoegd. Ook hiervan had mevrouw A. Bruggeman - van der Linde de leiding.

## Seizoenafsluitingen

Ter afsluiting van het zangseizoen voor de zomervakantie hielden de leden wel eens een fietstocht. Deze tochten varieerden van een dagje Nijverdalse berg tot Apeldoorn, waarbij uitspanningen even voor vertier en ontspanning zorgden. In de latere jaren werd het seizoen meestal afgesloten met een gezellige avond bij de een of andere uitspanning. Zo ook in 1982, toen we met het koor naar "De Boskamp" aan de Sterrebosweg gingen, waar op die avond het spel-element de boventoon voerde. Er werd onder andere met pijl en boog geschoten, de pony's op het terrein waren hun leven niet veilig. Er werd fanatiek geschoten, soms met gevaar voor het leven van anderen, de ene keer was dat het leven van de eigen echtgenoot of echtgenote, de andere keer dat van een bestuurslid. Zo ziet u maar hoe gevaarlijk een bestuursfunctie kan zijn.

## Wat gebeurde er verder

Voor de gezelligheid ging S.D.G ook reisjes maken per bus. Meestal na deelname aan een zangconкурс. Als een eerste prijs was behaald had men dubbel plezier. Voor een reisje moest gespaard worden door de leden; per lid een dubbeltje in de week. Niet altijd ging men met de bus op reis, ook wel eens op de fiets, bijvoorbeeld naar Nunspeet aan Zee, zoals dat toen nog bekend was. In de oorlogsdagen van september 1944 werden de repetities gestopt. In juni 1945 is men weer begonnen.

Hoe jongelui in die tijd toch aan andere kleding probeerden te komen liet ons koorlid mevrouw A. van Leussen - de Groot ons weten: *"Ik wete nog van heel vroeger det breur Andries teeg'n moe zêe dette now wel is 'n lange broek an wol em want die kôtte broek met die eig'n gebreide kous'n en die stiek'n van bôom, die wasse toch wel zuuties an zât. Moe vreug: "Waorumme in iens 'n lange broek, mut'r soms iets bezunders gebeur'n? Jao, was zien weerwoord, ik wol wel is naor de zang en daor kan'k toch slecht met de kôtte broek an'kom. De lange broek is 'ter toen e'komm en Andries gunk naor de zang".*

Zo ging dat dus vroeger. Naast zang stond er ook steevast een blijspel of iets dergelijks op het programma. Het instuderen van een toneelstuk, dat na de pauze werd opgevoerd, gaf veel plezier onder de spelers. Ook een grote bazaar op biddag in 1954 met vele attracties kreeg volop aandacht in de krant. Bij het 25-jarig bestaan in 1955 is een receptie gehouden. Toen werden ook de tweede nieuwe piano en koorkleding aangeschaft. Het 10-jarig regeringsjubileum van koningin Juliana in 1958 en de viering van haar 25-jarig regeringsjubileum op 30 april 1973 waren voor ons een reden om deel te nemen aan de optocht. In het jaar 1971 werd het 40-jarig bestaan gevierd met de huldiging van 3 leden, de dames G. Pals-van der Linde, T. Post en de heer H.J. Holsappel; zij waren vanaf de oprichting lid en kregen tijdens



de gehouden receptie een eremedaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, die door wethouder A.J. Diepman van de gemeente Dalfsen werd opgespeld. In 1973 werd de derde piano aangeschaft met bijdragen van de koorleden. Het is natuurlijk wel duidelijk dat er zo af en toe nieuwe kleding moet komen als je als koor goed voor de dag wilt komen. Door de dames van het koor wordt er dan ook nog wel eens een poging ondernomen. Zo werd in 1976 Soli Deo Gloria in een nieuw tenue gestoken, de dames in zwarte rok en lichte kleur blouse en de heren in het zwart met donkerrode stropdas. Het tenue van de dames is toen door enkele handige dames zelf gemaakt. Het 50-jarig jubileum werd gevierd met een jubileumconcert, waarbij medewerking werd verleend door het Stafmuziekkorps van het Leger des Heils. De jeugdkoren hadden hierin ook hun aandeel. Vanaf het 50-jarig jubileum werd ieder lustrum gevierd met een concert, waarbij ook zo af en toe natuurlijk weer het punt "nieuwe koorleding" aan de orde kwam. In 1988 werd er in het vogelpark Avifauna in Alphen aan de Rijn een zangersevenement gehou-

den, gezellig met z'n allen in de bus en er een leuke dag aan vastknopen. Vol goede moed gingen we dan ook naar Avifauna om daar als sijsjes te gaan zingen. Maar ..... we zongen er voor ons gevoel "als valse kraaien" (dit lag volgens ons aan de entourage van het gebouw); de beoordeling was dan ook niet best. We gingen met ons allen letterlijk en figuurlijk de boot in en lieten de zangresultaten dan ook maar in het water zakken. Zo gaf de boottocht op het Braassemermeer ons weer het gevoel een dagje uit te zijn. We konden de dag, ondanks het slechte zangresultaat, maar dankzij de verfrissende boottocht, met een gezellig etentje afsluiten. In oktober 1995 werd een stroopwafelactie georganiseerd. De leden gingen huis-aan-huis om stroopwafels te verkopen. Van het opgebrachte geld werd nieuwe koorleding aangeschaft en dus kwamen we bij het 65-jarig jubileum in 1996 weer in het nieuw voor de dag. En ..... ten slotte mag een foto van een 75-jarig koor in nieuwe kleding in dit artikel niet ontbreken. We hopen met elkaar nog veel jaren met plezier te mogen zingen.



▲ Jubileumfoto genomen bij het 75-jarig bestaan van Soli Deo Gloria.  
Foto: coll. Soli Deo Gloria.

#### 1e rij zittend op vloer v.l.n.r.:

1. A. van Dommelen-van Wijngaarden
2. W. Prins-van Sloten
3. J. Schrotten-Wennemars
4. K. Katgert-Heuvelman
5. G. Veldhuis-Lindehovius
6. J. de Goeijen-Slagman

#### 3e rij staand v.l.n.r.:

1. R. Bakker-Albada
2. K. Wijnberger-de Klerk
3. I. IJskes-Rauchbaar
4. S. Boers-Jorritsma
5. T. Ekkelenkamp-Wouters
6. D. Everts-Ramerman
7. A. van Leussen-de Groot
8. T. Schaap-Breman
9. G. Bloemers-v.d. Vegt
10. D. Middelveld-Nagel
11. C. Lubbers-Widomska
12. T. Oost-de Jonge
13. M. Zielman-Dam
14. R. Lindeboom

#### 1e rij heren v.l.n.r.:

1. W. Verweij (dirigent)
2. H. de Groot
3. D. de Jager
4. A. de Groot
5. H.J. Lans
6. G.W.v.d. Vegt
7. G. Roesink
8. A.J. Schouten

#### 2e rij zittend op de stoelen v.l.n.r.:

1. L. Reiling-Valk
2. J. van Lenthe-v.d. Steege
3. H. Laarman-Tuten
4. J. Veldman-Compagner
5. J. Kraak-Visser
6. K. v.d. Toorn
7. A. Klaren-Mackaay
8. H. Brunnekreef-Dethmers
9. A. Jansen-Lubbers
10. H. Bosscher-Timmerman

#### 4e rij dames v.l.n.r.:

1. J. Bredewold-Veldhuis
2. M. Grondman-Fokkert
3. L. Houtschild-Zielman

#### 5e rij dames van links naar rechts:

1. M. Braakman-Kosters
2. J. Hekman-Hoes
3. S. Weemstra-de Lange

#### bovenste rij heren v.l.n.r.:

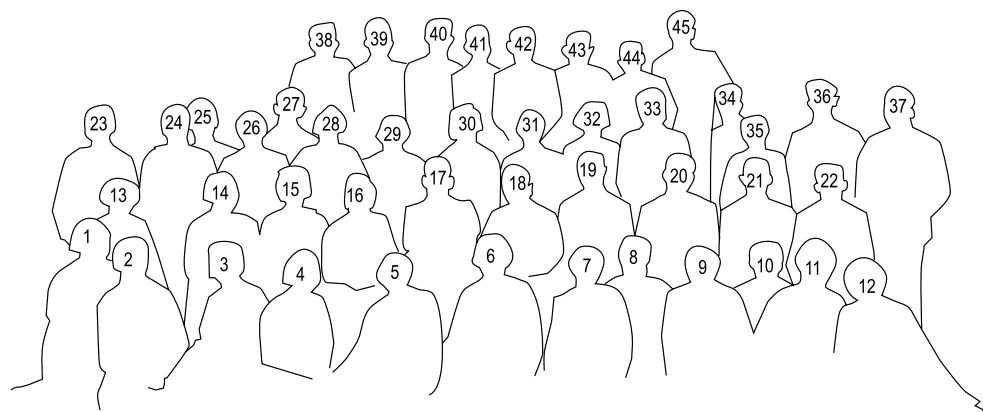
1. J. Holsappel
2. J. v.d. Kamp
3. H.v.d. Kamp
4. A. Holsappel
5. H.J. Meijerman
6. A. Prins
7. D. de Vogel
8. A. Peters
9. G.J. Keizer (ontbreekt op de foto)

# Opnieuw in beeld



▲ Groepsfoto genomen van Soli Deo Gloria uit 1932.  
Foto: coll. J. Holsappel.

1. Bertha Post
2. Johanna Wentzel
3. Plona van Zijll
4. onbekend
5. Anna Roebersen
6. Geertje v.d. Linde
7. Siep Pals
8. Hendrikje Post
9. Dientje Snel
10. Jet Dalhuizen
11. Gerda v.d. Linde
12. Rieka Bloemers
13. Dina van Berkum
14. Aaltje v.d. Linde
15. Trui Post
16. Zus Seidel
17. H. Luteijn (dirigent)
18. Lammert Jan Hofman
19. Gerrit Jan Lucas
20. Berend Westerhof
21. Gerrit Jan Zielman
22. Hendrik Jan Bloemers



- |                        |                           |
|------------------------|---------------------------|
| 23. Mina Snel          | 35. Hendrikje Agteres     |
| 24. Mina Stegeman      | 36. Geert de Weerd        |
| 25. Bram Luteijn       | 37. Marten Bonthuis       |
| 26. Margje van Leussen | 38. Derk Jan Bonthuis     |
| 27. Willem van Lenthe  | 39. Hendrik Jan Bonthuis  |
| 28. Derkje Snel        | 40. Hendrik Jan Holsappel |
| 29. Anna Lindeboom     | 41. Jan Spijker           |
| 30. Margje Bremmer     | 42. Berend v.d. Linde     |
| 31. Aaltje Zielman     | 43. Marten Dijk           |
| 32. Tine Giethoorn     | 44. Jan van Leussen       |
| 33. Anna van Lenthe    | 45. Jan van Leussen       |
| 34. Willem Agteres     |                           |

# Verleden en Heden



▲ Deze  
De foto is  
aan de (ruige) meidoornhaag, die ook op de foto zichtbaar is.

▼ Huidige situatie,  
in afwachting van een nieuwe buur, het toekomstige onderkomen van Kringapotheek Aalders.  
Foto: Henk van der Beeke, januari 2006.



